
ZAKRES I SPOSÓB WYKONYWANIA ROBÓT BUDOWLANYCH

NAZWA INWESTYCJI	RENOWACJA Z ODBUDOWĄ OGRODZENIA KOMIENNEGO ZABYTKOWEGO CMENTARZA W SZPONIE NA TERENIE GMINY NOWA KARCZMA
------------------	---

INWESTOR	GMINA NOWA KARCZMA UL. KOŚCIERSKA 9, 83-404 NOWA KARCZMA
----------	--

ADRES INWESTYCJI	DZ NR 72 i 71 Szpon
---------------------	---------------------

AUTOR OPRACOWANIA	MGR INŻ. ARCH. JAROSŁAW KRAUSE
-------------------	--------------------------------

SPIS ZAWARTOŚCI	CZĘŚĆ I – OPISOWA CZĘŚĆ II – RYSUNKOWA
-----------------	---

Kościerzyna, lipiec 2024r.

Spis treści:

I.	CZĘŚĆ OPISOWA	3
1.	Opis ogólny przedmiotu zamówienia	3
1.1.	Podstawa opracowania	3
1.2.	Przedmiot i zakres opracowania	3
1.3.	Lokalizacja i charakterystyka obiektu	4
2.	Opis stanu istniejącego cmentarza	5
2.1.	Stan obecny terenu cmentarza	5
2.2.	Stan techniczny ogrodzenia	5
2.3.	Analiza historyczna i wartość zabytkowa	5
3.	Zakres planowanych prac	6
3.1.	Przygotowanie terenu cmentarza	6
3.2.	Opis planowanych prac na cmentarzu	6
3.3.	Prace związane z renowacją muru od strony frontu działki	7
3.4.	Oznakowanie terenu cmentarza	9
3.5.	Prace końcowe i zabezpieczające	10
3.6.	Przepisy prawne i normy związane z projektowaniem i wykonywaniem zamierzenia budowlanego	11
II.	SPIS RYSUNKÓW	12

I. CZĘŚĆ OPISOWA

1. Opis ogólny przedmiotu zamówienia

Przedmiotem zamówienia jest sporządzenie dokumentacji projektowej w celu przeprowadzenia prac renowacyjnych i konserwatorskich na terenie cmentarza w Szponie na terenie Gminy Nowa Karczma. Wspomniany cmentarz jest wpisany do Gminnej Ewidencji Zabytków zgodnie z art. 22 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

Oczyszczenie terenu, odbudowa muru kamiennego na zabytkowym cmentarzu stanowi ważny aspekt poprawy świadomości i szacunku do miejsca ważnego historycznie dla danego regionu. Ważne jest dobre oznakowanie terenu i poinformowanie o charakterze miejsca. Wprowadzenie zmian, drastycznie ograniczy ryzyko dewastacji miejsc pochówku.

Prace na terenie cmentarza będą wykonywane w ramach Rządowego Programu Odbudowy Zabytków.

1.1. Podstawa opracowania

Podstawą opracowania projektu renowacji i odbudowy muru cmentarza w Szponie jest wiedza oparta na wizji lokalnej danych miejsc. Wydruki map ewidencyjnych z powiatowego zasobu geodezyjnego i kartograficznego. Na których można uzyskać podstawowe informacje obszaru i długości działki. Podstawową opinią w kwestii miejsc zabytkowych są także wytyczne konserwatorskie.

1.2. Przedmiot i zakres opracowania

Przedmiotem opracowania projektu jest renowacja muru kamiennego na terenie cmentarza zlokalizowanego na terenie Gminy Nowa Karczma.

Zakres opracowania opisanych w projekcie obejmują działania związane z:

- Inwentaryzacją i dokumentacją stanu istniejącego, analiza stanu zachowania poszczególnych obiektów. Stwierdzeniem ogólnego stanu obecnego pozostałości na danej działce.

- Opracowanie szczegółowego planu renowacji, które obejmują etapy prac w tego typu obiektach o szczególnym zniszczeniu wynikającym z upływu lat.

- Opracowanie planu częściowej renowacji oraz odbudowy na pozostałościach po kamiennym ogrodzeniu działki, od strony frontowej działki. Opisie zarządzania istniejącą zielenią i ochronie środowiska.

- A także opisie koncepcji formy nowego ogrodzenia po odbudowie wraz z oznakowaniem terenów cmentarnego.

Opracowanie ma na celu ogólną renowację i konserwację miejsca o znaczeniu historycznym, co zapewni w dalszych latach ochronę i umożliwi pełnienie funkcji historycznej, kulturowej i społecznej.

1.3. Lokalizacja i charakterystyka obiektu

Zabytkowy cmentarz zlokalizowany jest na terenie Gminy Nowa Karczma w powiecie kościerskim. Poniżej przedstawiono szczegółowy opis lokalizacji obiektu.

Cmentarz na działce nr 71 i 72 – Szpon

Lokalizacja: Działka nr 71 zajmuję obszar 568 m² (0,0568 ha). Działka nr 72 zajmuję obszar 1280 m² (0,1280 ha). Razem: 1848 m² (0,1848 ha).

Ilustracja nr 1 – zaznaczone granice działki nr 71 i 72 w Szponie z geoportalu

2. Opis stanu istniejącego cmentarza

2.1. Stan obecny terenu cmentarza

Teren jest mocno zarośnięty i zaniedbany. Widoczne są liczne drzewa oraz krzewy, które wyrosły w sposób niekontrolowany w większości nadające się do wycinki. Także znajdują się tu przewrócone drzewa. Obecne są zarówno drzewa liściaste, jak i iglaste. Brak regularnej pielęgnacji sprawił, że występują gęste poszycie leśne (krzewy, rośliny zielne). Topografia terenu jest dość nierówna z widocznymi pagórkami.

Nagrobki znajdujące się na terenie cmentarza są w zróżnicowanym stanie. Wiele z nich jest najprawdopodobniej przewróconych, które mogły rozpaść się z starości. Prawdopodobnie w przeszłości znajdowało się ich więcej. Obecnie miejsca pochówków są częściowo zagrzebane w ziemi. Pozostałe elementy cmentarne są porośnięte mchem i innymi porostami.

W niektórych miejscach znajdują się elementy metalowego ogrodzenia miejsc pochówku, jest widocznie przechylony w wyniku możliwego działania celowego bądź, przez korzenie wyrastających drzew. Metalowe elementy takie jak wspomniane fragmenty ogrodzeń grobów, tabliczki, elementy dekoracyjne, są złym stanie ze względu na postępującą latami korozję. Trudno stwierdzić jak głęboka jest to rdza, lecz najprawdopodobniej nie uszkodziła stabilności elementów.

Na terenie cmentarza przez gęstą roślinność, brak widocznych śladów regularnej pielęgnacji czy konserwacji, a także brak widocznych ścieżek czy alejek. W wyniku naturalnej sukcesji, wspomniana działka bardziej przypomina las niż cmentarz.

2.2. Stan techniczny ogrodzenia

Ogrodzenia kamienne na cmentarzu jest w złym stanie technicznym. Widoczne są liczne ubytki, a także jest wiele fragmentów częściowo zawalonych. Mur miał charakter muru dzikiego i półdzikiego wykonany z nieregularnych kamieni narzutowych. W przeszłości najprawdopodobniej mur był układany bez użycia spoiwa. Same kamienie są w licznych miejscach porośnięte porostami oraz zasypane ziemią, co daje naturalny, stary wygląd. Między kamieniami rosną małe rośliny. Struktura ogólna muru wydają się niestabilna przy większej ingerencji w teren wokół muru.

2.3. Analiza historyczna i wartość zabytkowa

Obszar objęty pracami renowacyjnymi ma bogatą historię związaną z obecnością ludności ewangelickiej, szczególnie w okresie od XVI w. do połowy XX wieku. Gmina Nowa Karczma, znajdują się na terenach dawanych Prus Zachodnich, gdzie często powstawały w XVIII w. i XIX w. cmentarze ewangelickie. Które to zostały opuszczone po II wojnie światowej, gdy większość ludności niemieckiej opuszczała te tereny. Od tych czasów cmentarze te popadały w ruinę.

Obecnie miejsca te, które popadły w ruinę stanowią element dziedzictwa kulturowego regionu. Jest to miejsce pamięci o dawnych mieszkańcach, których rodziny zamieszkiwały przez długi czas te ziemie.

Przywrócenie ich do wizualnie dobrego stanu jest ważne pod względem wielokulturowego charakteru regionu oraz edukacji przyszłych pokoleń.

3. Zakres planowanych prac

3.1. Przygotowanie terenu cmentarza

- a) Przygotowanie terenu obejmując jego czyszczenie, czyli usunięcie śmieci oraz gruzu, który mogą znajdować się na działce. Wstępnie należy usunąć większe chwasty ręcznie przy użyciu narzędzi ręcznych, tak aby nie uszkodzić elementów cmentarnych. Należy również zidentyfikować potencjalne zagrożenia wynikające z niestabilnych fragmentów muru kamiennego. Przy pracach należy stosować się do niezbędnych sprzętów i środków ochrony osobistej. Nie zaleca się stosowania większego sprzętu (takich jak kosiarki spalinowe), gdyż mogą one uszkodzić elementy cmentarne, a sam teren jest zbyt pagórkowaty.
- b) Następnie należy przystąpić do usunięcia pozostałości po przewróconych drzewach. Wycince podlegają wszystkie drzewa (mierząc na wysokości 5 cm nad ziemią) mające średnice nie przekraczającą 50 cm, wszystkie te drzewa należy oznaczyć przed ich usunięciem. Także usunięciu podlegają wszelakie krzewy. Przed samą wycinką należy usunąć podszyt, krzewy które utrudniają dostęp do drzew. Przy wycince każdego z drzew należy sprawdzić czy nie zagrazi ono przy opadnięciu elementom cmentarnym, takim jak nagrobki, ogrodzenia itp., do tego stosować techniki kierunkowego ścinania. W razie takiej sytuacji odpowiednio zabezpieczyć teren. Przy wycince głównie używać pił motorowych. Po wycince teren uporządkować, usuwając gałęzie (rozdrobnić na zrębki o ile jest to możliwe). A także należy wyrównać teren po wycince. Po usunięciu drzew można przystąpić do dokładniejszego wyczyszczenia terenu cmentarza z niechcianej roślinności.

3.2. Opis planowanych prac na cmentarzu

- a) Czyszczenie i renowacja murów kamiennych

Wstępnie należy użyć delikatnych metod mechanicznych (narzędzia ręczne, szczotki druciane). Zaleca się delikatne usunięcie luźnych zanieczyszczeń, roślin (np. takich jak bluszczyk), najlepiej usunąć tylko inwazyjne rośliny, które mogą zagrazić strukturze. Ogólne zalecenie jest, aby utrzymać rustykalny charakter ogrodzenia z kamieni. Aby nie odstawał po delikatnym wyczyszczeniu od swojego historycznego wyglądu ogrodzenia.

- b) Czyszczenie i renowacja miejsc pochówków

Miejsca pochówków wymagają podobnych prac konserwatorskich. Czyli ręcznego wyczyszczenia kamienia nagrobków z większych porostów. Czyszczenie nagrobków głównie ma opierać się na wyczyszczeniu ich z porostów i roślin inwazyjnych, nie uszkadzając ich naturalnego wyglądu. Należy też wyczyścić teren wokół pochówków.

c) Renowacja części metalowych znalezionych na terenie cmentarza

Na terenie cmentarza mogą mieścić się również metalowe elementy, od tabliczek informacyjnych o danych osób pochowanych, po okucia od starych bram itp. Są one pokryte produktami utleniania się żelaza w formie rdzy. Aby też nie narazić się na zniszczenia tych elementów i zostawić je w swojej formie, zalecane jest użycie szczotki oraz ewentualnie stalowej wełny lub papieru ściernego o różnej ziarnistości. Do usunięcia luźnych zanieczyszczeń. Unikać agresywnych metod, które mogą usunąć patynę. Nie zaleca się całkowitego usunięcia rdzy, aby zachować historyczny wygląd. Przy zabezpieczeniu elementów przed dalszą korozją unikać preparatów które zmieniają znacząco wygląd powierzchni.

3.3. Prace związane z renowacją muru od strony frontu działki

Na terenach ówczesnych cmentarzy ewangelickiego znajdowało się wokół działek ogrodzenie, które z czasem zostało zniszczone przez upływ czasu. Planowana jest renowacja frontowej części cmentarza. Która skupia się na zachowaniu oryginalnego wyglądu muru kamiennego. Renowacja skupia się na wykonaniu fundamentu pod miejsce ogrodzenia kamiennego. Na czas wykonania fundamentów murek zostanie czasowo rozebrany, a następnie ułożony na miejscu fundamentu, który jest jednocześnie oryginalnym miejscem ogrodzenia. Możliwe będzie uzupełnienie ubytków dodatkowymi kamieniami o podobnym charakterze do ówczesnego. Z racji, że pierwotnie kamienie były układane bez użycia spoin (jako mur dziki bądź półdziki), należy trzymać się podobnej estetyki. Zaprawę użyć tylko od środka konstrukcji muru. Tak aby nie były widoczne jej ślady od zewnętrznej strony.

Murek ma być wykonany na wysokość 100 cm od poziomy terenu. I szerokości około 80 cm, w zależności od pierwotnego ułożenia muru kamiennego oraz ich nieregularności.

Opis rozwiązań konstrukcyjnych odbudowy ogrodzenia kamiennego:

Konstrukcja murku kamiennego wraz z fundamentem dla działki nr 71 i 72 w Szponie:

W tym miejscu ma zostać wykonany murek kamienny wraz z fundamentem w postaci ławy żelbetowej wg Rys. 2. Fundament ma wymiary 80 x 40 cm wykonany z betonu C 20/25 zbrojony 4 prętami podłużnymi $\varnothing 12$ mm oraz $\varnothing 6$ mm co 25 cm. Ława ma zostać wykonana na podkładzie o grubości 10 cm z betonu C8/10. Murek ma wymiary: wysokości 100 cm oraz szerokości ok. 80 cm (w zależności od ułożenia kamieni i głazów).

Planowane prace związane z odbudową ogrodzenia:

Przy rozbiórce muru kamiennego należy zachować ostrożność, starając się nie uszkodzić, aby mogły być ponownie użyte. Należy zgromadzić kamienie na miejscu pracy i odpowiednio je posortować.

Wykop należy wykonać wg załączonego rysunku nr 2, wykop poniżej terenu ma sięgać na głębokość 40 cm uwzględniając grubość podkładu.

Wszelkie prace związane z wykonywaniem fundamentu pod mur należy wykonać wg opracowania branży konstrukcyjnej.

W czasie wykonywania ogrodzenia wykonać wejścia na teren cmentarzy wg wyrysowanej geometrii ogrodzenia na Rys. 1 oraz Rys. 3, załączonych do projektu. Przejścia mają być przerwą w murze o szerokości 1,80 m.

Uwagi do używanych materiałów:

Do odbudowy oraz rozbudowy murów należy użyć zaprawy która ograniczy wystąpienie wykwitów, czyli, np.: zaprawa trasowo – cementowa. Zaprawa ta jest używana do wznoszenia murów kamiennych narażonych na działanie wody w niekorzystnych warunkach. Ważne jest aby nie używać mocnych zapraw cementowych, które mogą podciągać kapilarnie wodę.

3.4. Oznakowanie terenu cmentarza

Należy umieścić na cmentarzu tablice informującą o dofinansowaniu ze środków rządowego programu odbudowy zabytków.

Wzór tablicy:

Ilustracja nr 5 – Wzór tablicy

Wzór tablicy jest również podany jako załącznik do opracowania.

Wzór tablicy jest również podany jako załącznik do opracowania.

Tablica informacyjna powinna zawierać: Nazwę zadania (tytuł projektu); zestaw logo (flaga i herb Polski oraz logo „Polski Ład”; także wartości dofinansowania i całkowitą wartość.

Minimalny rozmiar to: 180 x 120 cm. Tablice należy umieścić w miejscu realizacji zadania. Miejsce to powinno być dobrze widoczne i ogólnie dostępne. Tablica ta powinna być umieszczona na ocynkowanych słupkach. Tablica powinna być umieszczona w gruncie na głębokość 80 cm (przy powyższych wymiarach tablicy), a odległość dolnej krawędzi tablicy do gruntu powinna wynosić min. 160 cm.

Także przewiduję się umieszczenie mniejszych tabliczek przy wejściu do cmentarza. Która będzie informować o charakterze miejsca. Tabliczka ta powinna mieć formę przykładowych tablic pamiątkowych. Rozmiar tablicy nie może być mniejszy niż format A4. Sama tablica powinna być wykonana z trwałego materiału (odpornego na czynniki pogodowe) który nawiązywałby do charakteru miejsca. Czyli np. wykonana z metalu jako odlew, bądź z kamienia grawerowane (litery i znaki wklęsłe). Należy tabliczki umieścić w

widocznym miejscu przy wejściu na cmentarz. Zamocowana trawle na murze kamiennym, przy zastosowaniu ozdobnych śrub. Tabliczka powinna być umieszczona 15 cm poniżej górnej powierzchni murku kamiennego oraz 15 cm z boku (wg. rys 3). Przewiduję się również wariant umieszczania tej samej tabliczki przed wejściem ale na słupkach ocynkowanych na tej samej wysokości, w sytuacji gdy przytwierdzenie do kamieni nie będzie możliwe.

3.5. Prace końcowe i zabezpieczające

Na koniec teren należy wysprzątać z pozostałości po pracach renowacyjnych. Teren finalnie doprowadzić do stanu estetycznie akceptowalnego, lecz pamiętając o charakterze parkowym terenu. Należy mieć na uwadze dalsze prace związane z monitorowaniem terenu w razie wstąpienia aktów dewastacji miejsca. Zaleca się po dokładnym odkryciu ruin, pozostałości po cmentarzu, udokumentować każde nowo odkryte elementy. A także po renowacji sporządzić dokładną dokumentację danych miejsc, co pomoże w dalszych pracach konserwatorskich, a także dobrze przedstawi charakter miejsca w celach edukacyjno – kulturowych.

3.6. Przepisy prawne i normy związane z projektowaniem i wykonywaniem zamierzenia budowlanego

Wykonawca jest zobowiązany zrealizować przedmiot zamówienia zgodnie z wymienionymi poniżej ustawami i rozporządzeniami, polskimi normami oraz zasadami wiedzy technicznej i sztuki budowlanej.

- Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz.U.10.243.1623 z póź. zm.),
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62; poz. 627 z późniejszymi zmianami),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie (Dz.U.75, poz.690 z póź. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury w sprawie szczegółowego zakresu i formy dokumentacji projektowej, specyfikacji technicznych wykonania i odbioru robót budowlanych z dnia 2 września 2004 r. (Dz.U.2004.202.2072),
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 26 września 1997 r. w sprawie ogólnych przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy (Dz. U. z dnia 23 października 1997 r.),
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o wyrobach budowlanych (Dz.U.10.114.760 z póź. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 18 maja 2004 r. w sprawie określenia metod i podstaw sporządzania kosztorysu inwestorskiego, obliczania planowanych kosztów prac projektowych oraz planowanych kosztów robót budowlanych określonych w programie funkcjonalno-użytkowym (Dz. U. z dnia 8 czerwca 2004 r. Nr 130, poz. 1389),
- Ustawa z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej (Dz.U.2009.178.1380 z póź. zm.),
- Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów (Dz. U. z dnia 22 czerwca 2010 r.),
- Ustawa z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych (Dz. U. 2010r Nr 113 poz.1126),
- Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 czerwca 2003 r. w sprawie informacji dotyczących bezpieczeństwa i ochrony zdrowia oraz planu bezpieczeństwa i ochrony zdrowia (Dz.U. Nr 120, poz. 1126),
- Polskie Normy przedmiotowe i branżowe (PN) w zakresie prac projektowych oraz robót budowlano-remontowych, modernizacji i rozbiórek,
- Wierne tłumaczenia norm europejskich i międzynarodowych (PN-EN, PN-ISO, PN-EN ISO) dla zakresu j.w.,
- Normy europejskie i międzynarodowe w wersji oryginalnej (bez tłumaczenia) mające status Polskiej Normy,

Opracował:

mgr inż. arch. Jarosław Krause

II. SPIS RYSUNKÓW

1. Rys. 1: Geometria ogrodzenia w Szponie na działce 71 i 72, Skala: 1:500
2. Rys. 2: Przekrój A-A (Szpon), Skala 1:25
3. Rys. 3: Widok na ogrodzenie od frontu w Szponie, Skala: 1:50